

УДК 338.1:339.4
DOI 10.15673/ie.v14i2.2320

Савенко І.І.

доктор економічних наук, професор
кафедра менеджменту і логістики
E-mail: iisavenko52@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-7901-6360

Седікова І.О.

докторка економічних наук, професорка
кафедра менеджменту та логістики
E-mail: irina-sedikova@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-5684-6927

Седіков Д.В.

доктор філософії, старший викладач
кафедра економічної теорії та фінансово-економічної безпеки
Одеський національний технологічний університет
вул. Канатна 112, м. Одеса, Україна, 65039
E-mail: sedikov94@ukr.net
ORCID: 0000-0001-7706-2881

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ КОНФЛІКТ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ЗЕРНОВОГО РИНКУ

Війна з Росією стала реальною загрозою продовольчої інфляції та голоду. Тому питання функціонування ринку зерна в Україні в умовах війни та розробка пріоритетних заходів щодо стабілізації є вкрай актуальним. На основі прогнозів визначено ключові фактори при формуванні структури посівів зернових та олійних культур під урожай 2022 р., а саме фізична недоступність понад 30 % площ; складнощі з одержанням насіння культур; відсутність експорту через порти. Проаналізовано запаси зернових та передбачено, що велика кількість фермерів продасть запаси зернових або олійних культур перед весняним посівом, задля поповнення оборотного капіталу. Проблема особливо гостро постає в районах, близьких до лінії фронту, де торгівля дуже слабка; наявності ресурсів – фермерам необхідно використовувати ресурси, наявні в їх місцевості з врахування логістичних питань. Визначено ключові моменти заохочення державою аграріїв проводити кампанії з продовольчої безпеки.

Набули подальшого розвитку методико-практичні аспекти щодо дослідження проблем функціонування зернового ринку в умовах війни.

Ключові слова: ринок зернових, логістика, посівні площі, військовий конфлікт, продовольча безпека.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Постановка проблеми та зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Конфлікт між Росією та Україною, на тлі боротьби світової економіки з наслідками COVID-19, став новим викликом глобальної продовольчої безпеки. «Український аграрний ринок забезпечує збіжжям не лише Україну, а й ще 190 країн світу...» [1]. Російське вторгнення загрожує світовим ринкам зернових, спонукаючи залежні країни, шукати альтернативні джерела вирішення проблеми з приводу продовольчої інфляції та голоду. Тому питання функціонування ринку зерна в Україні в умовах війни та розробка пріоритетних заходів щодо стабілізації є вкрай актуальним.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Дослідження проблем розвитку світового та вітчизняного ринку зерна знайшли своє відображення у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: Брайна Д. Райта, І. Бураковського, А. Гатауліна, В. Денисова, І. Кузнецової, І. Савенка, І. Седікової, Хелен С. Фарнворт. Питання ринку зернових культур, зокрема, проблема ефективності виробництва зернових розкрива-

ються у працях П. Саблука, О. Шпичака, В. Бойка, М. Лобаса та ін.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є механізми функціонування ринку зерна в Україні в умовах війни та розробка пріоритетних заходів щодо його стабілізації.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Прусський воєначальник і військовий теоретик Карл фон Клаузевіц називав війну «актом насильства, щоб змусити нашого супротивника виконати нашу волю» [2], також слід наголосити, що війна – економічне явище, яке тісно пов'язане з торгівлею, інвестиціями в технології та ціною на ті чи інші товари. Історично війна залежить від готовності держави вкладати гроші у капіталомісткі технології. Наприклад, військовий бюджет США у 2020 році склав 738 млрд. дол., що перевищує в три рази бюджет Португалії за аналогічний період. Англія стала імперією завдяки потужному військово-морському флоту, у який країна активно інвестувала [2].

Однією з причин, через яку трапляються війни, – це асиметрія інформації між країнами.

Вони або недооцінюють те, наскільки вороже настроєна країна, або неадекватно оцінюють різницю в силі. І будь-які методи, що дозволяють знизити асиметрію інформації, знижують ймовірність конфлікту. Один із таких методів – зовнішня торгівля: чим більше взаємодій між державами, тим ширші їх знання одне про одного [3]. Зовнішня торгівля не зупиняється навіть в умовах воєнного часу. За оцінкою [4] ООН, експорт мінералів, включаючи лазурит, приносить «Талібану» максимальний прибуток після заробітку від продажу опіуму [4]. Але якщо одна з цих країн починає торгувати з іншими державами, ймовірність конфлікту між ними зростає. Диверсифікація підвищує можливість воєнного конфлікту з кожною конкретною країною. Водночас залежність країни від великого спектру специфічних торгових відносин, унікальних товарів своїх партнерів, роблять такі відносини стабільнішими. Зовнішня торгівля за часту стає інструментом тиску, що дозволяє уникати бойових дій. У разі асиметричних відносин між великою і маленькою країнами перша держава може використовувати інші примусові інструменти, щоб вирішити конфлікт на свою користь [5].

Вторгнення Росії в лютому місяці поточного року на територію України, може створити на ринку зерна найбільшу кризу поставок у сучасній історії. Україна та Росія забезпечують близько 29 % світового експорту пшениці та війна між країнами може позбавити світ «десятьом мільйонів акрів зерна» [6].

Україна годує 400 мільйонів людей у всьому світі. Це країни Південно-Східної Європи та Близького Сходу. Серед них Ліван, Лівія, Ємен, Єгипет, Сирія та десятки інших. Якщо в Україні не вдасться засіяти та зібрати врожай належним чином, на світовому ринку не вистачить щонайменше 50 мільйонів тонн продовольства, і найбільш бідні країни світу залишаться без їжі [10].

Ситуація погіршується тим, що сильна посуха у Китаю, змушує купувати більше пшениці на світовому ринку. Тобто ці продукти будуть обмежені для бідніших країн, тому національні інтереси окремих країн визначатимуть умови, які відштовхують бідніші

країни. На жаль, у ЗМІ часто говорять про те, як війна вплине на Єгипет, Близький Схід, Південно-Східну Азію та Європу, а не на Україну. Якщо Україна не зможе експортувати продовольство, виникнуть великі проблеми, а зрив українського врожаю матиме серйозні наслідки для українського народу, уряду та країни. Це набагато серйозніше, ніж наслідки для міжнародних ринків [10].

Основне виробництво зерна в Україні, понад сорока відсотків, складають озимі культури, такі як пшениця, ячмінь та жито. За останні 3 роки озимі клони становили в середньому від 7,6 до 8,2 млн. га (51 % у структурі продовольчих культур). Наслідки військових дій призведуть до значного скорочення посівних площ, так за прогнозами, площа посіву озимих зернових у 2022 р. зменшиться на 7 % та складе 7,6 млн. га., площа посіву озимої пшениці складе 6,5 млн. га (↓ 5%), та жита – 108,5 тис. га (↓ 39%), порівняно з 2021 р. Значна частина земель знаходиться на межі фізичної можливості ведення сільськогосподарства. Перш за все, це території Херсонської, Донецької, Луганської, Запорізької, Миколаївської, Харківської, Сумської, Чернігівської та Київської областей. За нашими оцінками, втрати озимих зернових можуть становити 41 відсоток, що еквівалентно фізичній площі 3,1 мільйона гектарів [7]. Повернення високого зовнішнього попиту на зернові культури можливо за умови швидкого відновлення та безпечної роботи заблокованих морських портів, що з урахуванням ризиків для судновласників та пошкодження транспортної інфраструктури в Україні є довготривалим процесом. Щодо розподілу посівів кукурудзи, то за аналітичними даними, регіони, які внаслідок війни цього року є небезпечними, сумарно засіяно 36 % загальної площі. Критичними є Чернігівська, Сумська та Київська області, де було сформовано понад 25 % посівів кукурудзи. Слід акцентувати, що збільшення посівів під круп'яні культури можна компенсувати прогнозоване скорочення посівів кукурудзи та соняшнику. Але в даному сегменті значна частка площ формується в регіонах, які зараз є небезпечними (див. рис. 1).

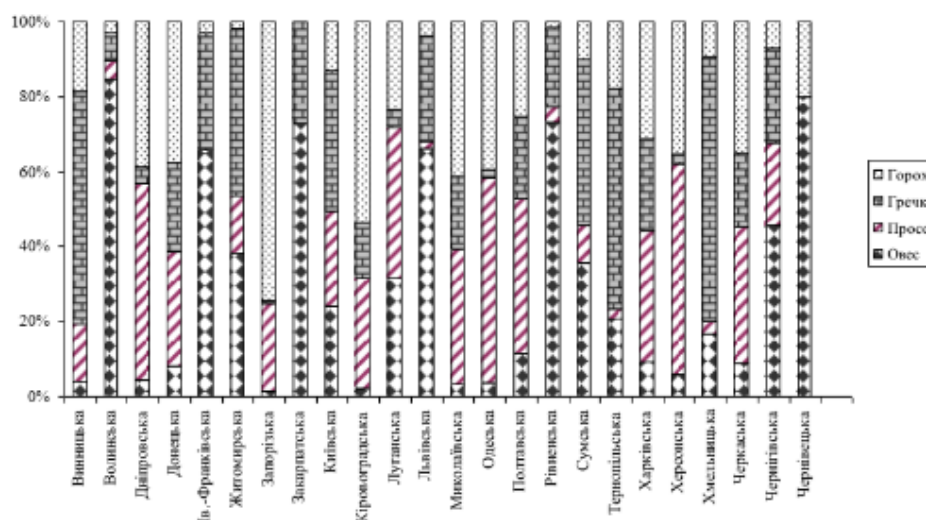

Рис. 1. Структура посівів круп'яних культур у розрізі регіонів*
*розроблено авторами на основі [7]

У олійному сегменті очікується значне скорочення посівних площ, зниження врожайності та

обсягів виробництва. У табл. 1 наведено оцінки можливої площі сівби олійних культур у розрізі областей.

Таблиця 1

Оцінка площі сівби олійних як у розрізі культур та областей*

Культура	Соняшник	Соя	Рапс	Льон	Гірчиця
	Частка областей в загальній площі посіву, %				
Винницька	5	7	8	-	2
Волинська	-	3	6	-	-
Дніпровська	9	-	22	4	2
Донецька	5	-	3	6	15
Івано-Франківська	-	3	-	-	-
Житомирська	2	8	8	-	-
Запорізька	8	-	5	10	18
Київська	3	7	5	-	-
Кіровоградська	9	4	3	2	-
Луганська	7	5	-	5	5
Львівська	-	5	3	1	-
Миколаївська	8	-	6	20	4
Одеська	6	-	5	31	6
Полтавська	6	9	3	4	2
Рівненська	-	4	-	-	2
Сумська	4	6	3	-	-
Тернопільська	-	6	4	-	-
Харківська	9	2	-	3	5
Херсонська	5	6	4	14	30
Хмельницька	2	9	3	-	-
Черкаська	4	5	3	-	2
Чернігівська	4	3	3	-	-
Чернівецька	-	5	-	-	-
Інші	4	3	3	0	7

Прогноз

Соняшник: прогнозується скорочення посівної площі у 2022 р. до 4,2 млн. га (↓ на 38 % відносно 2021 р.).

Соя: Виробництво сої може досягати близько 2,7 млн. тонн, що достатньо для забезпечення внутрішнього ринку соєвого шроту. Зазначимо, що переробка сої в середньому за останні 5 сезонів становила не більше 1,5 млн. тонн.

Рапс: За нашими оцінками, площа ярого ріпаку становитиме ~ 20 тис. га. Проте загальне виробництво олійного насіння в 2022 р. не перевищувати 2,5 млн. тонн (↓ на 21% відносно 2021 р.)

Льон: у 2021 р. на цю культуру припадало 0,2 % загального виробництва олійних культур. Прогнозується, що у 2022/23 МР, через війну в Україні, поставки різко скоротяться та будуть у дефіциті, т. я. основним виробниками льону у 2021 р. були – Росія (33 %), яка потрапила під санкції та Казахстан (25 %) більшу частину свого експорту транспортував через російські порти.

Гірчиця: Ймовірно, що посіви в 2022 р. становитимуть близько 5000 га через війну в основних районах вирощування Півдні (58 %) і Сході (25%). Можливе збільшення площі Житомирщині, Черкащині, Хмельниччині, Вінниччині. Однак, враховуючи логістичні труднощі, значне збільшення попиту на «нішеве» зерно та проблеми з насінням, залишається малоімовірним.

* побудовано авторами на основі [8]

Аналіз забезпеченості насінням показує, що найбільш критичним питанням є виробництво кукурудзи та соняшнику, причому частка імпортного насіння в загальному фінансуванні становить 20 % для кукурудзи та 55 % для соняшнику. За даними Головного митного управління, у 2021/2022 рр. Україна імпортувала 20600 тонн насіння кукурудзи, що на 85 % більше, ніж за аналогічний період попереднього сезону (+ 11200 тонн). Це свідчить про високу забезпеченість імпортним насінням, але відкритим залишається питання доставки замовлених партій [8].

Слід зазначити, що головним постачальником насіння кукурудзи та соняшнику – країни ЄС. Оцінка загальної ситуації з насінням, свідчить, що 25 % аграріїв хочуть надати насіння. Водночас лише 18 % аграріїв не повністю сформуливали свій насінневий фонд і потребують допомоги, 80 % аграріїв, у відносно безпечних районах, загалом мають насіння, одна головної проблемою залишається складна внутрішня логістика. Щодо забезпечення добривами, проблеми є, але поряд із питанням про їх наявність також виникає проблема їх доставки. За даними митної

статистики, за 2021 р. імпорт продукції становив 1,9 млн. тонн (на 12 % ↑ показника 2020 р.). У цьому сегменті важливим фактором є вартість добрив, що істотно зросла (за окремими видами в 3 і більше рази щодо вартості в 2020 р.) [8]. Враховуючи, що Росія та Білорусь виробляють переважну більшість добрив у світі і за військових дій вони не зможуть його експортувати чи країни імпортери відмовляються від експорту через санкції, то це також вплине на постачання пшениці, ячменю, кукурудзи та проведення посівної компанії.

За даними Мінекономіки, втрати логістичної інфраструктури під час бойових дій склали 119 млрд. дол. Військова агресія РФ унеможливила функціонування морських портів України, через які здійснювалося близько 90% експорту сільгосппродукції. За даними Мінагрополітики, сьогодні залізничним транспортом перевозять до 20 тис. тонн зерна на день, раніше ж через морські порти проходило близько 150 тис. тонн. Тому ключовим питанням для підтримки економіки є створення альтернативної логістичної мережі для експорту, над чим зараз досить активно працюють уряд і бізнес-спільнота. У нинішніх умовах оптимальними є такі два варіанти: експорт через морські порти держав-сусідів (Румунії, Болгарії); використання залізничного сполучення. Зруйновано 8 тисяч кілометрів доріг та пошкоджено десятки залізничних станцій. Це ускладнює рух товарів, у тому числі критичних ресурсів в аграрному секторі. Також великі проблеми з постачанням палива для транспортних компаній та фермерів. Основний обсяг палива використовується для забезпечення потреб збройних сил [8]. Таким чином, можна констатувати, що є достатня кількість ресурсів для початкової стадії весняних польових робіт, але рівень забезпеченості нерівномірний у межах регіонів та ускладнений логістичними проблемами.

Під час воєнного стану держава намагається заохотити аграріїв проводити кампанії з продовольчої безпеки. Серед ключових моментів є:

- прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану». Запропоновано «органам місцевого самоврядування залишити повноваження із передачі в оренду земель сільськогосподарського призначення комунальної власності» [9].

- прийнято указ, який спростив імпорт насіння. Зазначимо, що імпорт посівного матеріалу пшениці, сої не здійснюється, використовується українське насіння, але майбутній урожай соняшнику, кукурудзи визначає імпорт насіння.

- щоб уникнути дефіциту палива на АЗС та стримування зростання цін, ухвалені рішення: по-перше, тимчасово скасувати акциз, по-друге, знизити ставку ПДВ на паливо до 7%.

- банківська система полегшує доступ аграріїв до кредитних ресурсів – позик під 0% відсотка. Згідно з ухвалою Кабінету міністрів, будь-який бізнес протягом дії воєнного стану та упродовж місяця після його завершення зможе отримати кредит під 0%. Піс-

ля цього діятиме кредитна ставка у 5%. Максимальну суму кредиту збільшили до 60 мільйонів гривень [11]

- Мінагрополітики України запустило платформу на підтримку аграріїв під час посівної, виявляючи дефіцитні ресурси. Водночас у рекомендаціях міністерства під час посівної наголошується, що увагу слід приділити культурам, які можуть забезпечити країні продовольчу безпеку, а саме, ячменю, гороху, вівсу.

- розглядається можливість надання кредитних ліній для українських аграріїв. Водночас Європейська комісія вже ухвалила рішення про надання фінансової допомоги українським фермерам, які найбільше постраждали від вторгнення Росії в Україну.

Заборона експорту нішевих культур є вимушеною мірою, враховуючи ситуацію, що українські аграрії реалізовували ці культури на внутрішньому ринку і постійно не вибирали квоти на експорт. Експорт пшениці, кукурудзи, соняшникової олії дає змогу аграріям отримати кошти для проведення посівної компанії, що є необхідним в весняний період. Система державного регулювання зернового ринку дозволяє виділити два окремих його види [12; 13]:

- регулювання за відхиленнями – держава змушена втручатися в ринкові процеси, коли виявляється відхилення будь-якого показника при функціонуванні ринку зерна від встановлених норм гарантування продовольчої безпеки;

- регулювання за критичними параметрами – державне втручання в ринкові процеси, коли показники функціонування ринку зерна досягають неприпустимого рівня, наприклад проведення державою закупівельних інтервенцій у разі, коли ринкові ціни на зерно падають нижче певного мінімального рівня, чи товарних інтервенцій, коли відбувається зростання ринкових цін на зерно понад максимального рівня їх коливань на ринках.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У 2021/2022 р. весняно-польові роботи за регіонами залежатиме від: подальшого розвитку ситуації в Україні внаслідок російської військової агресії; активних бойових дій та зміни фронтів у південних, східних та північних областях; логістики (зруйновані дороги, нестача палива та водіїв); фінансування. Очікується, що велика кількість фермерів продасть запаси зернових або олійних культур перед весняним посівом, задля поповнення оборотного капіталу. Проблема особливо гостро постає в районах, близьких до лінії фронту, де торгівля дуже слабка; наявності ресурсів – фермерам необхідно використовувати ресурси, наявні в їх місцевості з врахування логістичних питань.

Підсумовуючи зроблені оцінки та прогнози, можна відзначити: ключовим фактором при формуванні структури посівів зернових та олійних культур під урожай 2022 р. буде фізична недоступність понад 30 % площ, зумовлена воєнними діями та їх наслідками; складнощі з одержанням насіння культур, що залежать від імпортних поставок, зумовлять ще більше скорочення посівів цих культур; відсутність експорту через порти кукурудзи та соняшникової олії

формує значні залишки цих культур в Україні за низького попиту. Серед зернових це такі культури, як пшениця, ячмінь та круп'яні – гречка, горох, овес. Серед олійних компенсаційних культур можуть стати соя, льон; також при формуванні посівів слід враховувати особливості зберігання культур, які плануються для вирощування, щоб мінімізувати втрати. Ситуація з проблемами аграрного сектора України щодо неможливості проведення посівної компанії на 30%

земельного клину та недоотримання 65% врожаю з причин військового втручання Росії, по-перше, призведе до голодування значної чисельності населення в різних частинах світу; по-друге, недоотримання Україною валютної виручки від експорту зернових. Ці проблеми вимагають подальшого дослідження після воєнного періоду розвитку ринку зерна та багатьох інших світових проблем.

Література

1. Черемісіна С. Г. Ринок зернових культур в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку // Економіка АПК. 2021. № 2. С. 48-58. doi: 10.32317/2221-1055.202102048
2. Farwell J. P., Rohozinski R. The New Reality of Cyber War. Survival // Global Politics and Strategy. 2012. P. 107–120. doi: 10.1080/00396338.2012.709391 (дата звернення 10.04.2022 р.).
3. McNerney M. Military Innovation during War: Paradoxical Paradigm // Defense&SecurityAnalysis. 2005. P. 201-2012. doi: 10.1080/1475179052000344017
4. Горбулін В. Світова гібридна війна: український фронт: монографія. К.: НІСД, 2017. 496 с.
5. Кириленко І. В. Основи оборонної економіки. К.: Військовий ін.-т Київського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. 2018. 135 с.
6. Л. Петрушко. Если не остановит Россию то мир ждут голодные войны. *Forbes*: веб-сайт. URL: <http://surl.li/bvvhgm> (дата звернення 12.04.2022 р.)
7. Сайт Міністерства економіки, торгівлі та сільського господарства України: [Веб-сайт]. URL: <https://www.me.gov>. (дата звернення 07.04.2022 р.)
8. А. Купченко. Военные балансы продовольствия в Украине / *АПК-Информ*: веб-сайт. URL: <https://www.apk-inform.com> (дата звернення 12.04.2022 р.)
9. Спрощено процедури передачі в оренду земель сільськогосподарського призначення на період воєнного часу / *Земля та майно*: веб-сайт. URL: <http://surl.li/bvhhq> (дата звернення 22.04.2022 р.)
10. До 30% української інфраструктури знищено внаслідок нападу Росії, – Мінінфраструктури. *АрміяInform*: веб-сайт. URL: <http://surl.li/bvvhgi> (дата звернення 22.04.2022 р.)
11. Укрінформ: [Веб-сайт]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3452500-kredituvanna-ekonomiki-pid-cas-vijni-ak-dvigun-dla-povoennoi-vidbudovi.html> (дата звернення 05.05.2022 р.)
12. Геєць В. М. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація: К.: Ін-т екон. та прогнозування НАЛТУ, 2012. 56 с.
13. Франченко Л.О. Оптимізація каналів просування виробниками зерна на світовий ринок. *Економіка АПК*. 2019. №9 . 136-42.

Стаття надійшла 15.05.2022
Стаття прийнята до друку 29.05.2022
Доступно в мережі Internet 29.12.20

Savenko I.

Doctor of Economics, Professor
Department of Management and Logistics
E-mail: iisavenko52@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-7901-6360

Sedikova I.

Doctor of Economics, Professor
Department of Management and Logistics
E-mail: irina-sedikova@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-5684-6927

Sedikov D.

Ph.D., Assistant
Department of Economic Theory and Financial and Economic Security
Odesa National University of Technology
Kanatna str., 112 Odesa, Ukraine, 65039
E-mail: sedikov94@ukr.net
ORCID: 0000-0001-7706-2881

RUSSIAN-UKRAINIAN CONFLICT: CHALLENGES FOR THE GRAIN MARKET

The war with Russia has become a real threat of food inflation and famine. Therefore, the issue of the grain market functioning in Ukraine during the war and the development of priority measures for stabilization is extremely important. Based on the forecasts, the key factors in the formation of the cereals and

oilseeds crops structure for the harvest of 2022 have been determined, namely the physical unavailability of more than 30 % of the area; difficulties in obtaining seeds of crops; lack of export through ports. Grain stocks have been analyzed and it has been envisaged that a large number of farmers will sell stocks of cereals or oilseeds before spring sowing to replenish working capital. The problem is particularly acute in the areas close to the front line, where trade is very weak; availability of resources - farmers need to use the resources available in their area taking into account logistical issues. The key points of the state's encouragement of farmers to conduct food security campaigns have been identified.

Summarizing the estimates and forecasts, we can note: a key factor in shaping the crops structure of cereals and oilseeds for the harvest of 2022 will be the physical unavailability of more than 30 % of the area due to hostilities and their consequences; difficulties in obtaining seeds of crops that depend on imported supplies will lead to an even greater reduction in harvesting of these crops; the lack of exports of corn and sunflower oil through the ports forms significant remnants of these crops in Ukraine in low demand. Cereals include wheat, barley and cereals - buckwheat, peas, oats. Among oil compensatory crops there can be soybeans, flax; also, when forming crops we should take into account the peculiarities of storage of crops that are planned for cultivation to minimize losses.

During martial law, the state tries to encourage farmers to conduct food security campaigns. Among the key points are: the Law of Ukraine «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Creating Conditions for Ensuring Food Security in Martial Law»; a decree simplifying the import of seeds; decisions on temporary abolition of excise duty and reduction of VAT rate on fuel to 7%, access of farmers to credit resources - loans at 0% interest rate, provision of credit lines for Ukrainian farmers. Methodological and practical aspects of studying the functioning problems of the grain market during the war have been further developed.

Key words: grain market, logistics, sown areas, military conflict, food security.

References

1. Cheremisina, S.H. (2021). Rynok zernovykh kultur v Ukraini: analiz suchasnoho stanu ta perspektyvy rozvytku. *Ekonomika APK*, (2), 48-58. doi: 10.32317/2221-1055.202102048
2. Farwell, J.P., & Rohozinski, R. (2012). The New Reality of Cyber War. *Survival. Global Politics and Strategy*, 107–120. Retrieved April 23, 2022, from <https://doi.org/10.1080/00396338.2012.709331> doi: 10.1080/00396338.2012.709391
3. McNerney, M. (2005). Military Innovation during War: Paradox or Paradigm. *Defense & Security Analysis*, 201-2012. doi: 10.1080/1475179052000344017
4. Horbulin, V. (2017). *Svitova hibrydna viina: ukrainskyi front*. 2017.
5. Kyrylenko, I.V. (2018). *Osnovy oboronnoi ekonomiky*. Viiskovyi in.-t Kyivskoho nats. un-tu im. Tarasa Shevchenka.
6. Petrushko, L. *Esli ne ostanovit Rossiyu to mir zhdut golodnyie voyni*. Forbes. Retrieved April 12, 2022, from <http://surl.li/bvhgm>
7. Sait Ministerstva ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy. Retrieved April 07, 2022, from <https://www.me.gov>.
8. Kupchenko, A. *Voennyye balansy prodovolstviya v Ukraine*. APK-Inform. Retrieved April 12, 2022, from <https://www.apk-inform.com>
9. *Sproshcheno protsedury peredachi v orendu zemel silskohospodarskoho pryznachennia na period voiennoho chasu*. Zemlia ta maino. Retrieved April 22, 2022, from <http://surl.li/bvhhq>
10. *Do 30% ukrainskoi infrastruktury znyshcheno vnaslidok napadu Rosii, – Mininfrastruktury*. ArmiiInform. Retrieved April 22, 2022, from <http://surl.li/bvhgi> (data zvernennia 22.04.2022 r.)
11. Ukrinform. Retrieved May 05, 2022, from <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3452500-kredituvanna-ekonomiki-pid-cas-vijni-ak-dvigun-dla-povoennoi-vidbudovi.html>
12. Heiets, V.M. (2012). *Ukrainska model ahrarnoho rozvytku ta yii sotsioekonomichna pereorientatsiia*. In-t ekon. ta prohnozuvannia NALU.
13. Franchenko, L.O. (2019). Optymizatsiia kanaliv prosuvannia vyrobnykamy zerna na svitovyi rynek. *Ekonomika APK*, (9), 136-42.

Received 15 May 2022

Approved 29 May 2022

Available in Internet 29.12.2020

Цитування згідно ДСТУ 8302:2015

Савенко І.І., Седикова І.О., Седиков Д.В. Російсько-український конфлікт: виклики для зернового ринку // Економіка харчової промисловості. 2022. Т.14, вип. 2. С.23-28. doi 10.15673/ie.v14i2.2320

Cite as APA style citation

Savenko, I., Sedikova, I., & Sedikov, D. (2022). Russian-Ukrainian conflict: challenges for the grain market. *Food Industry Economics*, 14(2), 23-28. doi 10.15673/ie.v14i2.2320